

ANVIOÙ HON LEC'HIOÙ (11)

gwig. Pan lakaer ar gaoz war ar ploueoù e lakaer ar gaoz war un dimeziñ entre lec'hanvadur, istor, ha kevredigezh... Un dimeziñ start zo entre *plou* ha *gwig*. *Gwig* a deu eus al latin *uīcus* « strollad tiez, karter en ur gêr, straed » hag ivez « kêriadenn, bourk », ar ster diwezhañ-mañ eo ar ster zo bet miret gant ar vrezhonegerien gozh. Resisoc'h c'hoazh : « kreiz ar plou ». Ar ger *gwig* n'eo ket ken kozh hag ar ger *plou*, *ploue* met deuet eo d'ur c'houlz ma oa Bretoned ar Su-Kornôg oc'h aozañ o ziriad. Da lâret eo e vez kavet en kerneveureg hag en brezhoneg, en kembraeg eo un afer all. Adarre un istor, anavezet mat, o troiata diwar geriennoù amprestet nevez a-walc'h zo ! Ar *uīcus* zo aet da brokliteg ivez ha degaset en deus e reolennoù dezhañ ivez. Alies e kaver *gwik* er geriadurioù met n'eo ket reizh, *gwig* eo ar stumm mat, rak ar prokliteg eo *gwi-*. Evel-se e kaver *Gwiglann*, *Gwimilio*, *Gwipavaz*, *Gwimaeg*, anvioù kreizoù parrouzioù kemeret lec'h an anvioù en *plou* : rak bezañ e oant *Ploelan* en 1277, *Ploemiliau* en tro 1330, *Ploebeuez* en 1282, *Ploemaec* en tro 1330. Da lâret eo eo bet trec'h ar c'hreiz en lec'hioù zo evit envel ar barrouz, hag *exit* an anvioù savet war *plou* ! *Plou* a-enep *gwig* ? N'eo ket avat. Sellit : entre *Ploudalmezeau* ha *Gwitalmeze* eo un eilpennañ implij entre an div yezh zo tal ha tal er vro : met diouzh un tu hini ar vrezhonegerien ha diouzh un tu all hini ar c'hallegerien. Heverk : ar c'hreiz, da lâret eo ar c'hreiz ekonomikel zo eus tu ar brezhoneg... Tu ar galleg, kentoc'h melestradurel... Un doare da zerc'hel ha da zispartiañ an traoù.

Ar ger *gwig* a oar chom hep bezañ proklitek, emezon. Evel en kerneveureg hag en kembraeg. Met aze e krog an traoù diaes, tudoù. En brezhoneg eo sklaer eo *gwig* « kreiz ar bourk », ar bourk zoken, ha marteze furoc'h lâret an traoù evel-se. Nemet en kerneveureg, ha muioc'h c'hoazh en kembraeg, e talvez *gwig* kement ha « koadeg, forest », hag a-wezhioù « kêriadenn, bourk ». Penaos tremen eus « kêriadenn » da « forest », dizisplegadoe evit ar c'houlz. Hag ar stêr *Gwig*, en bro Lannuon ? Marteze emañ er memes poull, ur poull ma kaver sterioù diaes da zisplegañ. Ne guzhan ket zo ur wrizienn **iko-* o reiñ **uiko-* kar d'ar ger latin *aqua* (*akwa*), evel ma teu anv ar stêr *Ig* eus ar memes **iko-* « dour (o redek) ». Met kement-mañ zo ur gaoz all !

Met an heverkañ eo c'hoazh an deverañ boutin zo entre ar c'hernveureg hag ar brezhoneg. En hengerneveureg en em gaver gant *guicgur* glozet « mercator » « negociator », hag en krennvrezhoneg, en skrid kozhijennus *Dismantr Jeruzalem* eus tro 1480, en niv. 166, e lenner kement-mañ :

« Quemeret treut ha bourr

Ha pan duy *an guygourr*

Ez talvez pep fourayg,

Favacz, pesacz, acz,

Foen, colo hac et »

A c'haller treiñ « Prenez maigre et gras, / Et quand viendra le marchand, / Tout fourrage a de la valeur, / Tiges de fèves, tiges de pois, en quantité, / Foin, paille et blé. ».

Ha diwallit mat, rak *gwigour* ha *gwigour* zo !

Hag ar *marc'hadour* eta ? Un diforc'h a oa entre ar *marc'hadour* hag ar *gwigour*, moarvat : ar *gwigour* o labourat pe o taremprediñ kreiz ar c'hêrioù. Ar ger *marc'had* en deus lezet e roud ivez, evel anv ar *C'houerc'had*, distaget ledan *Ar C'hozh-Varc'had*, pe un toullad anvioù plasennoù en kêrioù zo, evel ar *Marc'hallac'h* (eus *marc'had* + *lec'h*). Hep ankouaat an anvioù *marc'halle* (alies *Marc'halla*, evel zo unan en Boskazoù, lec'h mojennel ma zo), savet war ar memes patrom, met gant un elfenn dibenn disheñvel un disterañ : *marc'had* + *le*. *Le* zo anavezet en gerioù all evel *peurle* (alies *perle* gant Gwenediz) « lec'h ma vez peuret » « lec'h m'emañ ar peuriñ ». Bezañ e welfomp penaos kavout *-lec'h* pe *-le* da verkañ dibenn an anv zo ur gozhijenn, un implij da geñveriañ gant hini *-ti*, da skouer.

Ha c'hoazh e c'hallfemp komz eus statud *ur gêr-varc'had* : pouez en ekonomiezh. Troienn klevet kalz en Kerne.

Hag ar ger *bourk* eta ? Hennezh zo nevez a-walc'h ha techet eo bet, a-blasoù, da gemer plas ar ger koshoc'h, met amprestet, *bourc'h*. Lâret e vez ar *bourk* met ar *vourc'h*. Soñj mat am eus eus unan eus ma skolidi klas termen eus bro an Arzhanaou o lâret din, ul lun beure, penaos e oa bet graet dioutañ ha diouzh e gamaraded « *chas vorc'h* » gant ar re gozh, du-hont ! Anat ne oant ket bet gwall sioul diouzh an abardaez sul, ar re-seoù ! N'eus ket ezhomm a dreñ !

Ar vourc'h anavezetañ en Breizh vrezhoneg, eo sur a-walc'h ar *Vourc'h-Wenn*, ur bourk benniget bennak moarvat. Met unan all zo, kentelius istor e anv : *Boulvriag*. Anv al lec'h a oa *Clastrum Briaci* en 1163, *Minihibriac* en 1205. En 1569 e teu *Bourbriac* en kichen *Minibriac*, diwezhat eta. Hag an elfenn gentañ eo *bourc'h* ha n'eo ket *bourk*, rak a-hend-all ne vije ket bet eus ar c'hemmadur o reiñ *-Vriag*. Met du-hont e reer kentoc'h gant ar ger *bourk*, herie. Aet *bourc'h* gant limboù istor ar yezh, en meur a lec'h. Al lec'hioù a vev, o anvioù ivez. Tremen eus *minic'hi* da *vourc'h* zo diskouez ur cheñchamant en statud al lec'h.

Sede, en berr, hon gwig zo muioc'h evit ur merker anvioù parrouzioù, bezañ eo ur merker eus an ekonomiezh a rene en o c'hreiz. Ha pan vije bet kemeret e blas gant *bourk*, *bourc'h*, *marc'had*, hag all. Buhez ur vro a-dreuz he yezh hag *habitus* ar Vretoned, Bretoned a bep seurt hag a bep renk en o c'hevredigezh vrezhoneg.

Herve Bihan

Levrlennadur

[a vo roet en dibenn al lodenn diwezhañ]